

SZYMON KRZYSZTOF CIEĆKO

TEOLOGICZNE ROZUMIENIE TRADYCJI

WSTĘP

W niniejszym artykule zostanie zaprezentowane rozumienie Tradycji¹ w teologicznym horyzoncie poznawczym. W związku z tym, że religiologia wyróżnia wiele typów teologii, między innymi judaistyczną, chrześcijańską i islamską, w tym przedłożeniu „teologia” oznacza teologię chrześcijańską rzymskokatolicką, „Kościół” – Kościół rzymskokatolicki, zaś „teolog” – członka Kościoła, który na podstawie wiary i życia we wspólnocie Kościoła jest wykwalifikowany do pogłębiania słowa Bożego zgodnie z metodą naukową właściwą teologii, a także – na mocy misji kanonicznej – do nauczania.

Opracowanie, poza wstępem i zakończeniem, składać się będzie z trzech części, w których kolejno omówione zostaną: (1) definicja Tradycji; (2) teologia Tradycji; (3) ustalenia *Magisterium* Kościoła wyrażone w dekretach Soboru Trydenckiego (1545–1563) i II Soboru Watykańskiego (1962–1965).

¹ W dokumentach *Vaticanum II* rozróżnia się Tradycję (apostolską) – która będzie głównym przedmiotem tego artykułu – i tradycje. Pierwsza „nie jest czymś abstrakcyjnym, ale istnieje konkretnie w różnych tradycjach, jakie się wytworzyły w Kościele” w szczególnych okresach historycznych, określonych regionach lub wspólnotach, np. zakonach. Por. *Dei Verbum*, nr 8; *Lumen gentium*, nr. 13-14; Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Teologia dzisiaj: perspektywy, zasady i kryteria*, Kraków 2012, s. 40-41.

Wywód będzie prowadzony na kanwie wybranych publikacji – wśród których należy wymienić: *Bóg szuka człowieka* W. Knocha, *Historia dogmatów* pod redakcją B. Sesboüégo, *Słownik teologii biblijnej* pod redakcją X. Leona-Dufoura, *Biblia, Tradycja i hermeneutyka* J. Chmiela, *Tradycja jako sposób trwania Kościoła* G. Dziwulskiego – oraz niektórych wypowiedzi *Magisterium Ecclesiae*, takich jak: *Il sensus fidei nella vita della Chiesa*, *Interpretacja dogmatów*, *Apostolskość Kościoła i sukcesja apostolska* opracowanych przez Międzynarodową Komisję Teologiczną. Teksty źródłowe dla niniejszego opracowania stanowią ponadto *Breviarium fidei* oraz dokumenty II Soboru Watykańskiego.

Taki dobór literatury i układ tekstu motywowane są jego celami: z jednej strony bowiem ma on stanowić introdukcję dla nieteologów, z drugiej zaś – podsumowanie katolickiego wykładu na badany temat.

DEFINICJA TRADYCJI

Kiedy mówi się o tradycji, ma się na względzie pewien element ludzkiej kultury, pewien fundamentalny wymiar ludzkiej komunikacji i interakcji, bowiem obejmuje ona to „wszystko, co jako rytuał, zwyczaj i obyczaj zostało przejęte od ojców i reguluje życie pewnej grupy. Nawet wówczas, gdy skodyfikowane prawa ustaliły państwowy porządek prawny, stanowi ona niezbędne uzupełnienie tego porządku. Tradycja jest czynnikiem łączącym następstwo pokoleń”². To właśnie fakt, że pewne idee są przekazywane (*traditio*) w sposób ciągły z jednego pokolenia na kolejne zapewnia grupom społecznym ich ciągłość duchową. Właśnie w tym sensie należy postrzegać mający miejsce w biblijnym Izraelu proces przekazywania świętego depozytu, w którym zawierały się wszystkie aspekty życia: wspomnienia wydarzeń przeszłych, wierzenia wyrastające z tych wydarzeń, jak również modlitwy czy mądrości regulujące

² H.-G. Gadamer, *Tradition. Phänomenologisch*, „RGG” 6(1965), 966. Cyt. za: W. Knoch, *Bóg szuka człowieka*, Poznań 2000, 227.

życie codzienne³. W związku z powyższym należy wyeksplikować znaczenie tego terminu.

Pojęcie „tradycji” jest spokrewnione z czasownikiem „podawać” lub „przekazywać” i oznaczało pierwotnie akt, który „przekazuje”, to znaczy „podaje dalej”. *Tradere* oznaczało: wydać kogoś, oddać, zrealizować przejście danego przedmiotu z posiadania przez tę osobę, która go wydaje, w posiadanie osoby, której zostaje on wydany.

W języku greckim *paradidonai* i jego forma (aoryst) *paradounai* miały to samo znaczenie. Nadto *paradosis* może oznaczać zarówno proces, jak i sam przedmiot przekazu, a z punktu widzenia religii – naukę. W Nowym Testamencie termin ten może desygnować: tradycję żydowską, zwaną tradycją starszych⁴; (b) nauczanie Apostołów, np. św. Pawła⁵; (c) nauczanie przy pomocy żywego słowa lub pisma⁶.

Z kolei kiedy mówi się o Tradycji w kontekście teologicznym, kluczowe znaczenie ma osoba Jezusa Chrystusa: to On mówił i działał⁷, zostawiając swoim uczniom obowiązującą wykładnię Starego Testamentu⁸ i pouczając ich o tym, co oni z kolei powinni w Jego imię *przekazywać* braciom⁹. A skoro to Kościół – wspólnota wierząca w Jezusa – przekazuje światu nowinę o Jego śmierci, męce i zmartwychwstaniu, to nie można wyłączać tegoż Kościoła ze starań o wyjaśnienie rozumienia Tradycji: relacja Jezus–uczniowie (Kościół) jest analogiczna do relacji pomiędzy Bogiem Ojcem i Synem Bożym, to znaczy podobnie jak nauka głoszona przez Chrystusa nie była

³ Por. hasło „tradycja” w: X. Leon-Dafour, *Słownik teologii biblijnej*, Poznań 1994, 983.

⁴ Por. Mt 15, 2.3.6; Mk 7, 3.5.8.9.13; Ga 1, 14.

⁵ Por. 1 Kor 11, 2. „Paweł odnosi się do Tradycji, do której został wcielony jako apostoł, kiedy mówi o «przekazywaniu» tego, co sam «otrzymał»”. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Teologia...*, dz. cyt. 33.

⁶ Por. 2 Tes 2, 15; 3, 6.

⁷ Por. Dz 1, 1.

⁸ Por. Mt 5, 20-48.

⁹ Por. Mt 28, 20. „Do istoty tradycji należy zatem nie tyle rzeczowy, ile osobowy charakter”. G. Dziewulski, *Tradycja jako sposób trwania Kościoła*, „Łódzkie Studia Teologiczne” (2010)19, 293-302 tu: 297.

Jego nauką, lecz tego, który Go posłał¹⁰, tak też Tradycja (apostolska) nosi w sobie znamiona nie nauki czysto ludzkiej, lecz wypowiedzi Jezusa. Co więcej – Kościół należy postrzegać jako Tradycję, jako że jego losy świadczą o tym, iż wydanie się jedynego Boga w Jezusie Chrystusie w Duchu Świętym jest nadal aktualną rzeczywistością¹¹.

Tradycję można więc zdefiniować jako fundamentalny wymiar komunikacji Kościoła, w ramach której jedno pokolenie wierzących przekazuje następnemu wiarę w zmartwychwstałego Chrystusa, opierając się przy tym na świadectwie apostołów¹², utrwalonym między innymi w Piśmie świętym i *credo*.

Z powyższego niezbitnie wynika, że istnieje wzajemne przyporządkowanie Tradycji i Pisma Świętego. Ponieważ Tradycja stanowi także teologiczną refleksję nad doświadczeniem Objawienia, Pismo Święte, jako *norma normans non normata*, wyznacza kierunek tej refleksji i zajmuje wobec niej pozycję nadrzędną. Z drugiej strony, to właśnie Tradycja wyraża istotę Pisma Świętego, mówiąc o nim jako o słowie Bożym¹³.

TEOLOGIA TRADYCJI

Tradycja, którą Duch Święty przyporządkował Pismu świętemu, obejmuje to, co wywodzi się z doświadczenia samo objawienia się Boga, które osiągnęło szczyt w osobie Jezusa Chrystusa¹⁴ i dlatego Tradycja ta, stanowiąca właśnie owo doświadczenie Chrystusa

¹⁰ Por. J 7, 16.

¹¹ Por. 1 J 1, 1-3.

¹² W rzeczy samej apostołowie, wykonując polecenie Chrystusa, komunikują prawdę o Nim za pośrednictwem słowa pisanego jedynie wówczas, gdy odległość uniemożliwia im osobiste świadczenie. Inaczej mówiąc, słowo pisane jest środkiem zastępczym w stosunku do słowa mówionego. Po ich śmierci, jednak, pisma te stały się pomostem – tradentem – przerzuconym ponad czasem dzielącym Kościół i apostołów.

¹³ Por. W. Knoch, dz. cyt., 232.

¹⁴ Por. Hbr 1, 1.

i wyznanie wiary¹⁵ w Niego, zachowuje nieodzowne treści wiary jako odziedziczony skarb żywej przeszłości. Tradycja Kościoła porządkowuje się Pismu Świętemu, ponieważ to ono jest autentycznym słowem Bożym, a więc daje rękojmię, że nawet wówczas, kiedy Tradycja wykracza poza dosłowne brzmienie Biblii, jej przedmiotem pozostaje ten fundament, na którym ona się opiera¹⁶.

Tradycję Kościoła warunkuje nieustannie działanie Ducha Bożego, który jest pierwotnym nosicielem Tradycji¹⁷: „Z mojego weźmie i wam objawi”¹⁸. Kościół, otrzymawszy skarb Tradycji, z racji swojego aktywnego działania, również jest jej nosicielem: udzielony Kościołowi dar *Traditio* stanowi zobowiązanie do jej przekazywania. „Objawienie, które dokonało się jednorazowo i ostatecznie i z tej racji zostało zakończone, nakłada na Kościół obowiązek. Musi się on troszczyć o przekazywanie całości Objawienia. Dlatego przyjęcie w Kościele posług i urzędów, podarowanych mu przez Ducha Świętego, oznacza zarazem przyjęcie specyficznej odpowiedzialności względem Tradycji”¹⁹. Dlatego warto rozważyć, o jakiej odpowiedzialności jest mowa, odwołując się do dwóch przykładów: Urzędu Nauczycielskiego Kościoła oraz Ludu Bożego.

Magisterium Ecclesiae, z jednej strony, ma udział w historii *Traditio*, która jest powierzonym mu dobrem; z drugiej strony zaś zadaniem *Magisterium* jest głoszenie Tradycji w teraźniejszości w taki sposób, by

¹⁵ Sukcesja apostołska i kanon Pisma świętego, będące formalną gwarancją dotrzymywania przez Kościół wierności Tradycji apostołskiej, to dwa spośród trzech sposobów wyrażania tak zwanego „porządku Tradycji”. Trzecim są „symbole wiary” wyrażające jej treść. Artykuły wiary, rozwijane przez te kościelne teksty, stanowią samo serce dogmatu chrześcijańskiego. Warto podkreślić, że w znanym *Enchiridion symbolorum* Denzingera, które jest wyborem największych tekstów dogmatycznych, pierwsze cytowane dokumenty to właśnie symbole wiary, które „mają większy autorytet niż teksty soborowe, ponieważ tradycją soborów było «przyjmowanie» ich, podobnie jak przyjmowały Pisma”. B. Sesboüé (red.), *Historia dogmatów*, Kraków 1999, 63.

¹⁶ Por. W. Knoch, dz. cyt., 243.

¹⁷ Por. Tamże, 252.

¹⁸ J 16, 14.

¹⁹ W. Knoch, dz. cyt., 254.

można było usłyszeć bezpośrednią rzeczywistość Boga objawiającego się w słowie²⁰. W przypadku Urzędu Nauczycielskiego Kościoła można wyróżnić trzy typy aktów, w których pełni on funkcję tradenta, a zarazem hermeneuty Tradycji. Pierwszym z nich jest zachowywanie depozytu apostołskiego i świadczenie o nim, dalej – obrona depozytu wiary w postaci wydawania nieomylnych definicji, i wreszcie – odróżnianie autentycznej Tradycji od tradycji historycznych²¹. Tak ma się rzecz, kiedy analizuje się świadectwa historyczne związane z definiowaniem kanonu Biblii. Pierwszym oficjalnym spisem ksiąg Starego i Nowego Testamentu jest pochodzący z IV wieku dekret Damazego I (zachowujący i świadczący o depozycie apostołskim). Z kolei za obronę tegoż depozytu, zawsze w odniesieniu do kanonu, można uznać *Dekret dla jakobitów* wydany na Soborze Florenckim (1438-1445)²².

Drugim podmiotem odpowiedzialnym za depozyt wiary jest cały pielgrzymujący Lud Boży o tyle, o ile przysługuje mu zmysł wiary. Wyrażenie *sensus fidei* nie znajduje się ani w Piśmie Świętym, ani w formalnym nauczaniu Kościoła przed *Vaticanum II*. Jednakże

²⁰ „Nawet wtedy, kiedy jakiś apostoł, nie dysponując dokładnie słowem samego Chrystusa (1 Kor 7, 25), przedstawia pewien pogląd własny, mający rozwiązać problem praktyczny, wyłaniający się z codziennego życia chrześcijańskiego, nawet wtedy czyni to z jednakową powagą: bo czyż nie posiada on «myśli Chrystusa» (1 Kor 2, 16)”? Hasło „tradycja”, w: X. Leon-Dafour, dz. cyt., 987.

²¹ Por. G. Dziewulski, art. cyt. Pośród wypowiedzi magisterialnych potwierdzających ten stan rzeczy należy wymienić choćby *Konstytucję dogmatyczną o wierze katolickiej* uchwaloną podczas trzeciej sesji I Soboru Watykańskiego (1869-1870), w której zapisano, że „zawsze należy się trzymać takiego znaczenia świętych dogmatów, jakie raz określiła święta Matka Kościół, i nigdy nie wolno od tego znaczenia odstępować pod pozorem i mianem głębszego pojmowania”. S. Głowa, I. Bieda (red.), *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, Poznań 1988, część I, nr 65, s. 28. Dalej jako BF.

²² Jakobici egipscy i etiopsy nie byli zgodni z tradycją rzymską w zakresie kanonu biblijnego, przyjąwszy jako natchnione pewne apokryfy, wśród których można wymienić: *Księgę Henocha*, *Wniebowstąpienie Izajasza*, *Pasterz Hermasa*. Mając to na uwadze, sobór unijny zobowiązany był uzgodnić kanon Pisma Świętego. Godzi się podkreślić, że wstęp do części dekretu, w której definiuje się tenże kanon, jasno zaznacza, iż mamy do czynienia z definicją uroczystą.

przeświadczenie, że Kościół postrzegany jako całość jest nieomylny w wierze, bowiem jest Ciałem Chrystusa²³, stanowi pojęcie, które można znaleźć od początku chrześcijaństwa²⁴.

Uczestnicząc w kapłaństwie wspólnym, wierzący, podobnie jak kapłaństwo urzędowe, czyli hierarchiczne, wzajemnie sobie przyporządkowane, uczestniczą „we właściwy sobie sposób w kapłaństwie Chrystusa”²⁵. Dotyczy to również udziału „w proroczej funkcji Chrystusa”²⁶, ze względu na który ogół wierzących nie może zbłądzić w wierze. Nadprzyrodzona świadomość wiary łączy bowiem cały Lud Boży. Innymi słowy, należy stwierdzić, że wszyscy wierzący pełnią istotną funkcję w odniesieniu do Tradycji, czyli przekazywania depozytu wiary, i dokonuje się to we właściwy sposób: jako że każdy ochrzczony ma udział w potrójnej funkcji Chrystusa, istnieje *sensus fidei*, który się przejawia w swoisty sposób w każdym „stanie” Kościoła. Ów zmysł wiary jest darem, który pełni nadrzędną rolę względem Kościoła jako widocznego Ludu Bożego z jego hierarchiczną strukturą oraz sprawowania jego posług i urzędów²⁷.

Przykładem, który obrazuje, że wierni poprzez swój *sensus fidei* są nosicielami *Traditio*, są dwa dogmaty maryjne. 8 grudnia 1854 roku papież Pius IX ogłosił, że „nauka, która utrzymuje, że Najświętsza Maryja Panna od pierwszej chwili swego poczęcia – mocą szczególnej łaski i przywileju wszechmocnego Boga, mocą przewidzianych zasług Jezusa Chrystusa, Zbawiciela rodzaju ludzkiego – została zachowana nietknięta od wszelkiej zmyzy grzechu pierwotnego, jest prawdą przez Boga objawioną i dlatego wszyscy wierni powinni w nią wytrwale i bez wahania wierzyć”²⁸. 1 listopada 1950 roku z kolei

²³ Por. 1 Kor 12, 27; Ef 4, 12; 5, 21-32; Ap 21, 9.

²⁴ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Il sensus fidei nella vita della Chiesa*, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_20140610_sensus-fidei_it.html [dostęp: 11 marca 2019 r.], nr 7.

²⁵ *Lumen gentium*, nr 10.

²⁶ Tamże, nr 12.

²⁷ Por. W. Knoch, dz. cyt., 268.

²⁸ BF, VI, nr 89, 269. Papież bullą *Ineffabilis Deus* ogłosił dogmat o Niepokalanym Poczęciu, jednakże dokument ten, mimo że jest nauczaniem „ex cathedra”, to znaczy

papież Pius XII podał uroczystie jako dogmat: „Niepokalana Matka Boga, Maryja zawsze Dziewica, po zakończeniu ziemskiego życia z duszą i ciałem została wzięta do chwały niebieskiej”²⁹. W obydwu dogmatach zachodzi poszerzenie skarbu wiary Kościoła³⁰.

Tradycja jest więc komunikacją Boga Ojca przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym obecnym w nieomyślnej wspólnotcie Kościoła, która to wspólnota w tym procesie historycznym nie dodaje niczego nowego (*non nova*) do Ewangelii i, szerzej, Tradycji, lecz głosi nowość Chrystusa za każdym razem w nowy sposób (*noviter*), to znaczy, nie włącza do swojego skarbcza nowych elementów niepozostających w harmonii z tymi starożytnymi, zwłaszcza w Piśmie świętym i *credo*³¹.

nieomyślnym, nie jest arbitralnym narzuceniem prywatnych poglądów pontefiksa, a owocem rozeznania wiary Ludu Bożego właśnie. Tak o tej wierze pisał Aleksander VII w bulli *Sollicitudo omnium ecclesiarum*: „Starodawna już jest pobożność wiernych [podkr. moje] względem świętej Dziewicy Maryi, utrzymujących, że jej dusza od pierwszej chwili stworzenia i połączenia z ciałem była wolna od wszelkiej zmyły grzechu pierworodnego”. BF, VI, nr 88, 269. Por. także inne wypowiedzi na ten temat: konstytucje *Cum praeexcelsa* i *Grave nimis* Sykstusa IV, notę do *Dekretu o grzechu pierworodnym* i *Kanon 23 o usprawiedliwieniu* Soboru Trydenckiego.

²⁹ BF, VI, nr 105, 278. Przed podaniem uroczystej definicji Pius XII zauważa, że „Cały Kościół, w którym żyje Duch prawdy, kierujący nim nieomyślnie, by doszedł do poznania prawd objawionych, wiele razy na przestrzeni wieków okazywał swoją wiarę: biskupi całego świata prawie jednomyślnie proszą, aby została zdefiniowana jako dogmat wiary prawda o wzięciu do nieba Najświętszej Maryi Panny wraz z ciałem. Ta prawda bowiem opiera się na Piśmie św., zakorzeniona jest głęboko w sercach wiernych...”. BF, VI, nr 104, 277.

³⁰ Godzi się zauważyć, że już refleksja nad przekazywaniem świętego depozytu wiary Izraela podatny był na postęp (nie zmianę). Tradycja ludu Bożego Starego Testamentu – ściśle powiązana z objawieniem, które nadawało jej oryginalny charakter, od samego początku łączyła w sobie dwa elementy: po pierwsze, trwałości (każdy podstawowy jej składnik jest ustalony o tyle, o ile odnosi się do wierzeń, prawa i kultu); po wtóre, właśnie postępu (samo objawienie ulegało rozwojowi, w miarę jak kolejni wysłannicy Boga uzupełniali dzieło swoich poprzedników, uwzględniając potrzeby swoich pobratymców w konkretnych realiach historycznych). Por. hasło „tradycja” w: X. Leon-Dafour, dz. cyt.

³¹ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Interpretacja dogmatów*, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1989_interpretazione-dogmi_pl.html [dostęp: 11 marca 2019 r.], C.II.2.

USTALENIA MAGISTERIUM KOŚCIOŁA

Przed analizą dokumentów Soborów Trydenckiego oraz II Watykańskiego godzi się i przypomnieć, że instytucja Kościoła, jaką jest sobór powszechny (ekumeniczny), podkreśla i gwarantuje autorytet i konstytucyjność wiary, która w szacie językowej *credo* zachowuje w wyznaniu jedność Kościoła³².

Jak wiadomo, postawione przez Sobór Trydencki akcenty były w dużej mierze wynikiem żądań wyrosłych z tez protestantyzmu³³. Nie powinien więc dziwić fakt, że ojcowie soborowi wraz z tematem Tradycji podjęli także reformatorskie oskarżenia dotyczące jej wartościowania. Zarzucano bowiem nauczaniu katolickiemu, że poprzez podkreślenie wewnętrznej więzi między *Traditio (apostolica)* a *traditiones (ecclesiae)* stawia ono „ludzkie obyczaje” na równi z Pismem świętym, będącym przecież jedynym miarodajnym „słowem Bożym”³⁴.

³² Por. W. Knoch, dz. cyt., 240.

³³ Protestanci nie chcieli przyjąć żadnej Tradycji, zaś katolicy dyskutowali o różnorodności tradycji. Ojcowie XIX soboru powszechnego mówią o „tradycjach niespisanych, które Apostołowie otrzymali z ust Chrystusa lub przyjęli sami pod natchnieniem Ducha Świętego i tak je przekazali [...] aż do naszych czasów”. To zaś zdanie uzasadnia twierdzenie, że Tradycja powinna zostać przyjęta „z taką samą nabożnością i szacunkiem”, jak Pismo Święte, stanowiące dwa nurty tego samego źródła. Por. BF, III, nr. 10-11, 115-116.

³⁴ Por. W. Knoch, dz. cyt., 290. Tak omawiają jedną z konsekwencji odrzucenia relacji pomiędzy Pismem Świętym i Tradycją członkowie Międzynarodowej Komisji Teologicznej: „Wspólny ruch reformacji odrzucił związek między Pismem Świętym i Tradycją Kościoła na korzyść normatywności samego Pisma Świętego. W następstwie tego powołuje się w różny sposób na Tradycję, ale nie przyznaje jej tej samej godności, jaką przyznano jej w starożytnym Kościele. Ponieważ sakrament święceń jest wyrażeniem sakramentalnym nieodłącznym od komunii w Tradycji, ogłoszenie zasady *samago Pisma Świętego* doprowadziło do zaciemnienia starożytnego pojęcia Kościoła i jego kapłaństwa. W ten sposób w ciągu wieków często odrzucano włożenie rąk tak ze strony ludzi już wyświęconych, jak ze strony innych. Tam, gdzie było praktykowane, nie zawsze miało takie samo znaczenie, jak w Kościele uznającym Tradycję. To zróżnicowanie w sposobie wprowadzania w urzęd i w interpretowaniu go nie jest niczym innym, jak bardzo istotnym przejawem

Aby móc należycie ocenić znaczenie *Dekretu o przyjęciu Pisma Świętego i Tradycji*, należy przedstawić najpierw prace przygotowawcze do tego dekretu, których kierunek wyznaczył kardynał Marcello Cervini, według którego wiara chrześcijańska opiera się najpierw na natchnionym Piśmie Świętym, przez które papieski legat rozumie jedynie Stary Testament; następnie na Ewangelii, jaką głosił Chrystus; i wreszcie na działaniu Ducha Świętego. Innymi słowy, podług M. Cerviniego nie można wyczerpująco spisać całej Ewangelii. Nieodzowne jest wciąż działanie Ducha Świętego, który objaśnia i wychodzi poza napisany tekst, a w swej potędze obecny jest także w Kościele. Tradycja nie jest zamkniętym procesem, który można by przeciwstawić Pismu Świętemu³⁵.

Sobór Trydencki podkreśla więc, że w katolickim rozumieniu Tradycja nie oznacza podtrzymywania zwyczajów ustalonych na zasadzie dowolności i określonych potem przez Kościół, lecz podtrzymywanie ustnego dziedzictwa apostołskiego przekazu wiary. Wskazując na Ojców Kościoła, Sobór łączy *Traditio* z Objawieniem, a ponadto mówi o Tradycji i tradycjach w kontekście wypowiedzi dotyczących Pisma Świętego.

Innymi słowy, mimo że Tradycja apostołska cieszy się powagą, bowiem sięga samego Pisma Świętego, to nie należy jej radykalnie przeciwstawiać tradycjom kościelnym, gdyż między nimi zachodzi ciągłość w trzech aspektach. Po pierwsze, w odniesieniu do przekazywanej treści: Tradycja apostołska wyjaśniała słowa i gesty Jezusa, które przechowują tradycje kościelne, istotą których jest „strzeżenie depozytu”³⁶, czyli teje właśnie Tradycji apostołskiej. Po wtóre, w odniesieniu do organów przekazujących: Tradycja przekazywana jest w ramach ściśle określonej socjalnie i hierarchicznie społeczności,

rozumienia pojęć Kościoła i Tradycji”. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Apostolskość Kościoła i sukcesja apostołska*, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1973_successione-apostolica_pl.html [dostęp: 11 marca 2019 r.], VI.3.

³⁵ Por. W. Knoch, dz. cyt., 290-291.

³⁶ 1 Tym 6, 20; 2 Tym 1, 13-14.

będącej – od samego początku – Ciałem Mistycznym Chrystusa rządzonej przez Ducha Świętego. Wreszcie po trzecie, w odniesieniu do głównych form, za pomocą których Tradycja została utrwalona (na przykład symbole wiary i formularze liturgiczne)³⁷.

Refleksję na temat Tradycji podjęli również ojcowie II Soboru Watykańskiego, stanowisko których znajduje swój wyraz w konstytucji dogmatycznej o objawieniu Bożym *Dei verbum*³⁸. Dotychczasowa koncepcja dwóch źródeł objawienia: Pisma Świętego i Tradycji została zastąpiona inną koncepcją, bardziej zunifikowaną. Nie tracąc swojej formalnej tożsamości, Biblia i Tradycja „stanowią jeden święty depozyt słowa Bożego powierzony Kościołowi”³⁹. Próbując określić bliżej ten stosunek Pisma i Tradycji, ojcowie soborowi stwierdzają, że (1) Tradycja wyprzedza czasowo Pismo Święte, ale tak Tradycja jak i Biblia „są jakby zwierciadłem, w którym Kościół pielgrzymujący na ziemi ogląda Boga”⁴⁰; (2) dzięki Tradycji Kościół rozpoznaje cały kanon ksiąg świętych, a samo Pismo w jej obrębie jest głębiej rozumiane i nieustannie w czyn wprowadzane⁴¹; (3) Tradycja i Pismo „ściśle się z sobą łączą i komunikują. Obydwoje bowiem, wypływając z tego samego źródła Bożego, zrastają się jakoś w jedno i zdążają do tego samego celu [...] Toteż obydwójce należy z równym uczuciem czci i poważania przyjmować i mieć w poszanowaniu”⁴²; (4) Tradycja oraz Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu razem z *Magisterium Ecclesiae* tworzą jakby „triadę interpretacyjną”: „tak ściśle ze sobą się łączą i zespalają, że jedno bez pozostałych nie może istnieć, a wszystkie te czynniki razem, każdy na swój sposób, pod natchnieniem jednego Ducha Świętego, przyczyniają się skutecznie do zbawienia dusz”⁴³.

³⁷ Por. hasło „tradycja” w: X. Leon-Dafour, dz. cyt., 987-988.

³⁸ Por. w szczególności rozdział II: *O przekazywaniu objawienia Bożego*.

³⁹ *Dei Verbum*, nr 10.

⁴⁰ Tamże, nr 7.

⁴¹ Por. Tamże, nr 8.

⁴² Tamże, nr 9.

⁴³ Tamże, nr 10.

ZAKOŃCZENIE

W opracowaniu zaprezentowano rozumienie Tradycji w ujęciu katolickiej teologii poprzez omówienie trzech kluczowych zagadnień, to znaczy: definicji Tradycji; jej teologii i odnośnych ustaleń *Magisterium* Kościoła.

W pierwszej części, wychodząc od etymologii definiowanego pojęcia, zwrócono uwagę, że tradycja w ogóle, a więc również i ta teologiczna, związana jest z przekazywaniem. Wziąwszy zaś pod uwagę fakt, że Tradycja związana jest z osobą Jezusa Chrystusa, którego Kościół głosi światu z pokolenia na pokolenie, podkreślono, iż wspólnota wierzących musi być uwzględniana, kiedy próbuje się określić, czym jest Tradycja. Na kanwie tych rozważań zdefiniowano Tradycję jako fundamentalny wymiar komunikacji wspólnoty, w ramach której, opierając się przy tym na świadectwie apostołów, utrwalonym między innymi w Piśmie Świętym i *Credo*, przekazuje się wiarę w zmartwychwstałego Chrystusa.

W kolejnej części artykułu zaprezentowano teologię Tradycji, w związku z czym zaproponowano, by przez Tradycję rozumieć komunikację Ojca przez Syna w Duchu obecnym w nieomyłnej wspólnotocie wierzących, która w tym historycznym procesie nie dodaje niczego nowego do Tradycji, lecz za każdym razem głosi nowość Chrystusa w nowy sposób.

W trzeciej części zreferowano oficjalne wypowiedzi *Magisterium* odnośnie do przedmiotowego zagadnienia. Bazując na dokumentach Soboru w Trydencie, wskazano, że przeciwstawienie Tradycji apostołowskiej i tradycji kościelnych nie jest uprawomocnione, gdyż między nimi zachodzi ciągłość w aspekcie: przekazywanej treści, organów przekazujących i głównych form utrwalenia. Odwołując się zaś do konstytucji ostatniego soboru Kościoła katolickiego, wskazano, iż nie należy przeciwstawiać Pisma Świętego i Tradycji, jako że są one jednym świętym depozytem słowa Bożego.

Summary

The article presents the issue of Tradition in the understanding of Catholic theology. It starts from the definition of tradition in general and then presents the theological understanding of Tradition in relation to the person of Jesus Christ and bearers of Tradition, above all the Church as the People of God and the *Magisterium*. Finally, selected council rulings are analyzed in which the subject of Tradition is raised in its relation to the Holy Scriptures.

Key words: tradition, Tradition, the Bible

Bibliografia

Dei Verbum.

Dziewulski G., *Tradycja jako sposób trwania Kościoła*, „Łódzkie Studia Teologiczne” (2010)19, s. 293-302.

Gadamer H.-G., *Tradition. Phänomenologisch*, „RGG” 6(1965), s. 966. Cyt. za: W. Knoch, *Bóg szuka człowieka*, Poznań 2000.

Głowa S., Bieda I. (red.), *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, Poznań 1988.

Knoch W., *Bóg szuka człowieka*, Poznań 2000.

Leon-Dafour X., *Słownik teologii biblijnej*, Poznań 1994.

Lumen gentium.

Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Apostolskość Kościoła i sukcesja apostołska*, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1973_successione-apostolica_pl.html [dostęp: 11 marca 2019 r.].

Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Il sensus fidei nella vita della Chiesa*, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_20140610_sensus-fidei_it.html [dostęp: 11 marca 2019 r.].

Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Interpretacja dogmatów*, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1989_interpretazione-dogmi_pl.html [dostęp: 11 marca 2019 r.].

Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Teologia dzisiaj: perspektywy, zasady i kryteria*, Kraków 2012.

Sesboué B. (red.), *Historia dogmatów*, Kraków 1999.